

Ostatni rozdział omawia rolę Ducha Świętego w sprawowaniu i przeżywaniu sakramentu małżeństwa oraz rozważa rolę Trzeciej Osoby Boskiej jako źródła nowej miłości.

W podsumowaniu warto podkreślić, że Carlo Rocchetti udało się napisać książkę, która pozwala znacząco pogłębić temat sakramentu małżeństwa. Istotna i znacząca, zwłaszcza współcześnie, jest potrzeba edukacji, prowadząca do dojrzałej wiary chrześcijańskiej oraz potrzeba nauki wprowadzającej w poznanie działania sakramentów, szczególnie sakramentu małżeństwa. Stąd zadanie stojące przed nami, aby poznać i doprowadzać siebie i innych do jak najbardziej skutecznego działania mocy sakramentu małżeństwa. Wydaje się, że *Il sacramento della Coppia. Saggio di teologia del Matrimonio Cristiano* z powodzeniem spełnia to zadanie, choć należy zauważyć, iż nie jest to pozycja przeznaczona dla szerokiego kręgu czytelników, ale raczej dla tych, którzy mają już pewne przygotowanie teologiczne. W książce tej na uznanie zasługuje również odwaga i jasność argumentów, kiedy podejmuje kwestie, które we współczesnym społeczeństwie są gorąco dyskutowane, czy wręcz negowane.

JESUS

autor: Klaus Berger
recenzja

ks. Grzegorz Jankowiak

Autor opracowania Klaus Berger (ur. 1940) jest profesorem teologii Nowego Testamentu w Wydziale Teologii Ewangelickiej uniwersytetu w Heidelbergu. Jest jednym z najbardziej renomowanych teologów niemieckich o światowej sławie. Popularności przysporzyła mu, w kręgach naukowych i nie tylko, wypracowana przez niego teoria o konieczności wcześniejszego datowania Ewangelii św. Jana. W tym miejscu warto jeszcze odnotować, że istnieje polskie tłumaczenie jednej z jego pozycji: „Po co Jezus umarł na krzyżu“ (Poznań 2004).

Książka Bergera „Jesus“ (Pattloch Verlag, München 2004, ss. 704) jest oryginalną biografią Mistrza z Nazaretu. Jest to pozycja popularno-naukowa z elementami beletrystyki (fragmenty autobiograficzne, opisy spotkań, wspomnienia, a także tu i ówdzie, charakterystyka własnych doświadczeń duchowych). Jej lektura pozwoli czytelnikowi nie tylko poznać życie i przesłanie Jezusa, ale również zaznajomić się z niektórymi istotnymi problemami współczesnej egzegezy czy teologii fundamentalnej. Odważyłbym się nawet polecić tę książkę jako lek-

turę duchową. Właśnie w tym tkwi, jak sądzę, jej wartość i oryginalność. Doskonale udało się Bergerowi połączyć historyczną prawdę o Jezusie i uniwersalne przesłanie Dobrej Nowiny. Przesłanie to ma przemieniać człowieka „tu i teraz” Autor stara się więc trafić do współczesnego czytelnika z niewspółczesnym, wydawałoby się, przesłaniem, którym jest powstała dwa tysiące lat temu Ewangelia – a czyni to w iście wytrawny sposób. Wskazują na to chociażby tytuły niektórych rozdziałów: „Hard way to heaven: zgorszenie Jezusem“, „Jezus i kobiety“, „Polityczny program Jezusa“, „Jezus i pieniądze“, „Dlaczego Jezus nie był pacyfistą?“, „Jezus: Esseńczyk z Qumran?“, „Czy naprawdę Jezus pojednał nas z Bogiem?“, etc.

Choć książka ta napisana jest w przystępny sposób, dotyczy jednak zagadnień niezwykle ważnych. Zaliczyłbym do nich między innymi poruszony już na początku opracowania problem stosowanej w biblijnej egzegezie metody historyczno-krytycznej. Problem ten jest oczywiście bardzo złożony i sam Berger poświęcił temu zagadnieniu szereg publikacji. Warto jednak w tym miejscu odnotować kilka lapidarnych stwierdzeń, które umieszczone w początkowych partiach książki rzucają światło na całą jej treść, czyniąc ją tym samym bardziej zrozumiałą i przemawiającą. Otóż autor odnosi się z rezerwą wobec historyczno-krytycznej metody egzegezy rozwijanej przede wszystkim przez Davida Friedricha Straußa (1808-1874), Williama Wrede (1859-1906) oraz Rudolfa Bultmanna (1884-1976). Choć sama metoda przyniosła naukom biblijnym pewne korzyści, to jednak przechodziła burzliwy rozwój i stosowana w swych liberalnych odmianach prowadziła do bardzo problematycznych konkluzji. Jednym z takowych jest radykalne oddzielenie „Jezusa historii” od „Chrystusa wiary” Berger wychodzi od określenia legenda, które jego zdaniem w teologii biblijnej minionych dwóch wieków zrobiło zawrotną karierę. Termin ten okazał się słowem-„wytrychem”, przy pomocy którego starano się za wszelką cenę pozbawić historyczności niektóre wydarzenia, o których donoszą Ewangelie, jak np. mord dzieci betlejemskich, nawiedzenie Elżbiety, kuszenie Jezusa, modlitwa w ogrodzie Getsemani, czy rozerwanie się zasłony Przybytku w godzinie śmierci Jezusa. Słowem, wszystko to w Ewangeliach, co nosi wyraźne znamiona nadzwyczajności przypisano pierwszym gminom chrześcijańskim oddzielając jednocześnie te treści od samego Jezusa. Właśnie ową „nadzwyczajność” i „cudowność” diagnozuje Berger jako kryteria stosowane przez twórców i propagatorów liberalnej historyczno-krytycznej metody. Jednocześnie zauważa on w tej dziedzinie przemożny wpływ idealizmu niemieckiego, który zdeprecjonował historyczną wartość Objawienia, ustanawiając jednocześnie ludzki rozum ostatecznym kryterium poznania. Tym samym stało się jasne, że to czego nie ma najpierw w nas, nie może zaistnieć w historii. Autor zwraca uwagę, że bezrefleksyjne hołdowanie niektórym założeniom liberalnej historyczno-krytycznej szkoły prowadzić może w prostej linii do podważenia podstawowych prawd wiary. Bo przecież jeżeli poddamy w wątpliwość realność niektórych nowotestamentowych wydarzeń i słów i zaliczymy je do pobożnych legend wyrosłych na gruncie pierwszych gmin, to co nas może jeszcze powstrzymywać przed

włączeniem do tychże legend również takich prawd jak np. istnienie aniołów, demonów i diabła. Dlaczego nie skategoryzować, jako legendę samej egzystencji Boga, łaski sakramentalnej działającej w Kościele, rzeczywistej obecności Jezusa w Eucharystii, odpuszczenia grzechów, etc? Berger konkluduje, że Objawienie Boże nie może być uwiarygadniane poprzez „dopasowywanie“ do zaistniałych faktów szablonów powstałych na drodze rozumowych spekulacji. W takiej sytuacji poszukuje się wsparcia w innych naukach, jak chociażby w różnych formach filozoficznej antropologii (Rudolf Bultmann, Karl Rahner) czy psychologii (Eugen Drewermann) oraz w socjologii, a nawet we współczesnych teoriach komunikacji. Dzieje się to jednak zawsze za cenę zarzucenia historii.

Właściwe ustawienie zagadnienia historycznego waloru Objawienia Bożego pozwala Bergerowi lepiej przemówić do czytelnika. Oto biografia Jezusa jawi się nam... chciałoby się powiedzieć „bardziej wiarygodna“ Teolog z Heidelbergu w niezwykle interesujący i pociągający sposób stara się historycznie i egzystencjalnie uwiarygodnić osobę i misję Jezusa. W tym sensie książka nabiera istotnego wymiaru fundamentalnoteologicznego i dlatego polecam ją wszystkim zafascynowanym tą dziedziną teologii. Niezaprzeczalną zaletą książki Bergera jest również to, że autor umiejętnie łączy w niej prawdy rozumu, historii i serca. A dając wiarę słowom uczniów z Emaus wydaje się, że tych spraw nie wolno nam oddzielać... „Czy serce nie pałało w nas, kiedy rozmawiał z nami w drodze i Pisma nam wyjaśniał?“ (Łk 24, 32).

LA CHIESA LOCALE. I FONDAMENTI ECCLESIOLOGICI E LA SUA MISSIONE NELLA TEOLOGIA POSTCONCILIARE

Kościół lokalny.

Fundamenty eklezjologiczne i jego misja w teologii posoborowej

autor: A. Cattaneo

recenzja

ks. Leon Siwecki

Refleksja nad rzeczywistością Kościoła lokalnego stanowi szczególny przedmiot zainteresowań eklezjologii ostatnich dziesięcioleci posoborowych. Vaticanum II bowiem przyniósł pogłębione refleksje na temat natury samego Kościoła i jego misji w świecie.

Zwrócenie uwagi na teologię Kościoła lokalnego przez niektórych eklezjologów rozpoczęło się przede wszystkim w XIX wieku (por. np.: J.A. Möh-